

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΜΥΑΛΟ ΜΕΝΕΙ ΑΝΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΟ

Στην Ελλάδα η συμμετοχή της γυναίκας στην πολιτική παραμένει πάντοτε πολύ μικρή: Τριανταπέντε γυναίκες ζήτησαν την ψήφο μας στις εκλογές του 1974 και μόνο σε έξη έδωσαν την εμπιστοσύνη τους οι Έλληνες, παρ' όλο που πάνω άπ' τὸ μισὸ τοῦ πληθυσμοῦ —τὸ 53%— ἦταν γυναίκες.

ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ἂν θές νὰ μάθεις κάτι, ρώτησε ἕναν ἄνδρα. "Ἄν ὅμως θές νὰ γίνεῖ κάτι πέστο σὲ μιὰ γυναίκα». Τὰ λόγια αὐτά, ἐπίκαιρα ἐν ὄψει ἐκλογῶν, εἶναι τῆς Μάργκαρετ Θάτσερ. Μακάρι νὰ τὰ εἶχε πεῖ ἄνδρας. Ἡ γυναικεία φωνὴ εἶναι κατὰ κανόνα βουβή καὶ τ' ἀφτιά εἶναι συνήθως κουφά, ἐκεῖ που μιλάει γυναίκα. Ὡστόσο, ἡ ἄποψη τῆς ἀρχηγοῦ τοῦ Συντηρητικοῦ κόμματος καὶ πιθανῶς πρώτης, αὔριο, γυναικας πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας (μιὰς γυναικας, που δὲν φημίζεται ἰδιαίτερα ὡς φανατικὴ φεμινίστρια) ἀποκαλύπτει μιὰν ἀλήθεια, που ἀπὸ ἀρκετοῦς ἔχει ἤδη γίνεῖ παραδεκτὴ: "Ὅτι ὅταν ἐπιτραπεί στὴ γυναίκα νὰ δράσει δημιουργικά, στὸν πολιτικὸ στίβο, κί' ἐφ' ὅσον ἡ ἴδια δὲν παραιτεῖται ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ δράσει, ἔχει — περισσότερο ἴσως ἀπὸ τὸν ἄνδρα — τὶς ἰδιότητες καὶ τὶς ἰκανότητες νὰ ἐπηρεάσει θετικὰ μιὰ κατάσταση καὶ νὰ φέρει σὲ πέρασ ἀγῶνες, που ἀπὸ παράδοση εἶναι, ἀποκλειστικὰ σχεδόν, ἀγῶνες ἀνδρικοί.

Ἄλλὰ γιατί, παρ' ὅλα αὐτά, εἶναι πάντοτε τόσο μικρὴ ἡ συμμετοχὴ τῆς γυναικας στὴν πολιτικὴ; Τριανταπέντε γυναίκες ζή-

τησαν τὴν ψήφο μας στὶς ἐκλογές τοῦ '74 καὶ μόνο σὲ ἔξη ἔδωσαν τὴν εμπιστοσύνη τους οἱ Έλληνες, παρ' ὅλο που πάνω ἀπὸ τὸ μισὸ τοῦ πληθυσμοῦ —τὸ 53%— ἦταν γυναίκες.

Ἡ ἐξήγηση μπορεῖ ν' ἀναζητηθεῖ σὲ τρία κυρίως χαρακτηριστικὰ τῆς γυναικείας συμμετοχῆς καὶ ἀναμέτρησης: 1) Στὸ ὅτι ἡ ἴδια ἡ γυναίκα —ὑποψήφια ἢ ψηφοφόρος— δὲν ἔχει εμπιστοσύνη στὴν κρίση καὶ στὶς ἰκανότητές της. 2) Στους πατροπαράδοτους μύθους που, ἀναμφισβήτητα, ἐπηρεάζουν τὴ γενικὴ ἄποψη γιὰ τὸ τί μπορεῖ καὶ τί δὲν μπορεῖ νὰ κάνει ἡ γυναίκα (εἶναι λιγότερο δημιουργικὴ, λιγότερη μαχητικὴ, λιγότερο παραγωγικὴ, περισσότερο συντηρητικὴ κλπ. ἀπὸ τὸν ἄνδρα), καὶ 3) στὸ ὅτι ὅταν ἡ γυναίκα ἀποφασίσει νὰ διακριθεῖ στὴν πολιτικὴ, ἐγκαταλείπει συνήθως τὰ θέματα που, ἐξ ἀντικειμένου, γνωρίζει καλύτερα καὶ ἐπιδίδεται (γιὰ νὰ μπεῖ καρφὶ στὸ μάτι τοῦ ἄνδρα καὶ ν' ἀποδειχθεῖ ἰσοδύναμή του;) σὲ ταμείς, που τὴν ἀφοροῦν βέβαια σὰν πολίτη, ἀλλὰ που στὴν πραγματικότητά δὲν κατέχει.

Γιὰ νὰ ἐξηγηθοῦμε καλύτερα: Ὑπάρχουν ἄφθονα καὶ καυτὰ προβλήματα ὅπου ἡ φωνὴ (καὶ ὄχι ὁ ψίθυρος) τῆς γυναικας ἔχει ζωτι-

κὴ σημασία καὶ θὰ ἔπιανε τόπο. Ἡ Δικαιοσύνη, ὁ Πολιτισμὸς, ἡ Παιδεία, ἡ Οἰκονομία, ἡ Περιθαλψή, ἡ Οἰκολογία, τὸ Περιβάλλον,

είναι τομείς που ζητούν καινούργια πνοή, που θέλουν να κοιταχτούν κάτω από ένα άλλο, καινούργιο πρίσμα. Σ' αυτούς τους τομείς, ή γυναίκα, με την ευαισθησία της, με τη διαίσθησή της, την πρακτικότητα, τη δημιουργική φαντασία της και τη φρεσκάδα της σκέψης της θα μπορούσε να δώσει καλύτερα 'ίσως από έναν άνδρα (που στο κάτω - κάτω δοκίμασε αρκετά ως τώρα και χρεωκόπησε) μιιά άποτελεσματικότερη λύση.

'Αντί όμως γι' αυτά τὰ θέματα, οί βουλευτίνες μας (με ελάχιστες εξαιρέσεις) προτιμούν να δείξουν τήν κλίση τους σέ άλλα: Στό θέμα τής «ισότητας», γιά παράδειγμα, που είναι βέβαια σπουδαίο «γυναικείο» πρόβλημα, αλλά που έχει καταντήσει μαντζούνι στά στόματα ανδρών και γυναικών, και άποτελεί, έτσι όπως εξετάζεται συνήθως, μιιά άοριστολογία και τήν άμπελοφιλοσοφία τής έποχής μας... Κι' άκόμα: Σέ θέματα άμύνης, στρατιωτικού έξοπλισμού, άκεραιότητας έδάφους —θέματα έξωτερικής πολιτικής, γενικότερα— που γιά τήν ώρα τουλάχιστον είναι σαφώς θέματα «άνδρικά», μιιά και οί άνδρες πολιτικοί (άκόμα κι άν έχουν λιγότερη ζέση άπό τή γυναίκα) έχουν γι' αυτά μιιά ύποδομή χιλιετηρίδων.

'Εχω φυλάξει, άπό άποκόμματα τής προεκλογικής περιόδου του '74 γραπτές δηλώσεις γιά τīs προσπάθειες που έπρόκειτο να καταβάλουν οί τότε ύποψήφιος στό έλληνικό Κοινοβούλιο. Δέ θ' άναφέρω όνόματα γιά να μην έπηραστεί ή έκλογή τους άφενός, όταν πιθανώς θελήσουν να θέσουν πάλι ύποψηφίτητα. 'Αλλά γιά τ' όνομα του Θεού! «'Η λύση του Κυπριακού» είναι τό ζήτημα που έβαζε πρώτο στήν πολιτική καριέρα της ή μιιά. Τή «Δημοκρατία» (πόσο άοριστα!) άνέφερε σάν «πολιτικό» της «πιστεύω» μιιά άλλη. Μιιά τρίτη έπεκτεινόταν στό θέμα τής πολιτικής της γρομμής, λέγοντας ότι άγωνίζεται «γιά τήν πραγμάτωση και τήν ύλοποίηση ύψηλών σκοπών δημιουργίας, δηλαδή μιιάς άληθινά προοδευτικής δημοκρατίας, μιιάς δημοκρατίας που ένσαρκώνει και έκφράζει τīs σύγχρονες αντίληψεις τής Εύρώπης και που

θα μπορεί να μās δώσει τīs έγγυήσεις τής όμαλότητας, τής εύρύθμου λειτουργίας τών πολιτικών μας θεσμών, αλλά και τής έπιτεύξεως όλων τών έξελικτικών κοινωνικών μεταλλαγών...».

Δέν εΐμαστε καλά!... Φυσικά ή βουλευτίνα αύτή δέν έκανε τίποτα άπ' αυτά που έλεγε και μετά τήν πομπώδη έκείνη όμιλία της ούτε τήν είδαμε πιιά ούτε τήν άκούσαμε. Τό 'ίδιο ίσχύει και γιά μιιά άλλη ύποψήφια του '74, ή όποία, όταν τής ζήτησαν να κάνει δηλώσεις γιά τή γραμμή που θ' άκολουθούσε στά γυναικεία θέματα, τό μόνο που βρήκε να πει ήταν γιά τήν «άξία και τή χρησιμότητα ένός στρατού» (σίκ) που κρίνεται άπό τό φρόνημα και τό θάρρος που θα δείξουν οί έλεύθεροι πολίτες. «'Η δημαγωγία» είπε, «δηλαδή ή έκμετάλλευση τής δυστυχίας του λαού και ή κολακεία τών άδυναμιών του είναι κίνδυνος γιά τή δημοκρατία. 'Η δημοκρατία έμψυχώνει τους λαούς...».

'Η κυρία αύτή ήταν βέβαια έκτός θέματος και δέν είναι καθόλου περίεργο που δέν ψηφίστηκε. 'Αλλά, τέλος πάντων, πώς να φανεί κάτω άπό τέτοιες στερεότυπες άσάφειες ή προσωπικότητα τής γυναίκας; Τέτοια αντιμετώπιση, καθώς και ή έπιμονή όλων άνεξαιρέτως τών τότε ύποψηφίων να δηλώσουν προκαταβολικά ότι «δέν θα ξεχωρίσουν τὰ γυναικεία προβλήματα», θυμίζει άρκετά τήν αντιμετώπιση τών δημοσιογράφων πρós τīs «γυναικείες» σελίδες. Τὰ «γυναικεία» θέματα είναι συνήθως τὰ πιό καταφρονεμένα. Κανένας δέ θέλει με τήν καρδιά του ν' άσχοληθεί μ' αυτά. Προτιμάται τό πολιτικό ρεπορτάζ ή τό σχόλιο, λές και δέν μπορείς, μέσα άπό τήν άπερίοριστη σειρά τών «γυναικείων» θεμάτων, που συμπεριλαμβάνουν βέβαια και τὰ κοινωνικά θέματα, να κάνεις όλων τών ειδών τους πολιτικούς ύπαιγιμούς και όσους άπ' αυτούς τραβάει ή ψυχή σου...

Τὰ μεγαλόσημα λόγια λοιπόν και τὰ ζητήματα έξωτερικής πολιτικής είναι γιά τīs περισσότερες βουλευτίνες μας τό «πολιτικό» τους θέμα. 'Αντί να δηλώσουν ότι θα άφιερωθούν όλόψυχα στά άναμορφωτήρια, λ.χ., ζη-

τούν να υποστηρίξουν τούς... μηχανοδηγούς! Προτιμούν να πούν (άντιγράφο πάλι τὸ λόγο μιάς υποψήφιας τοῦ '74): «Γιὰ τὴ χώρα μας, ποῦ δὲν ἔχει βλέψεις ἐπεκτατικές, μόνο τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα τῆς ἐπιτρέπει νὰ διαλέγει ποῦ τὴ συμφέρει νὰ ἐνταχθεῖ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς οικονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναπτύξεως. Καὶ σήμερα τὴ συμφέρει ἡ ἔνταξή της στὴ Δ. Εὐρώπη, ὅπου ἀναπτύσσονται σταθερὰ τὰ προοδευτικὰ κινήματα...».

Εὐχαριστῶ πολύ! Τέτοιες γενικὲς θεωρήσεις καὶ ἀνώδυνες ἀπεραντολογίες (ἀνώδυνες γιατί δὲν ἀναλαμβάνουν δεσμεύσεις) θὰ μπορούσαν νὰ εἶχαν γίνει κι ἀπὸ τούς ἄνδρες!

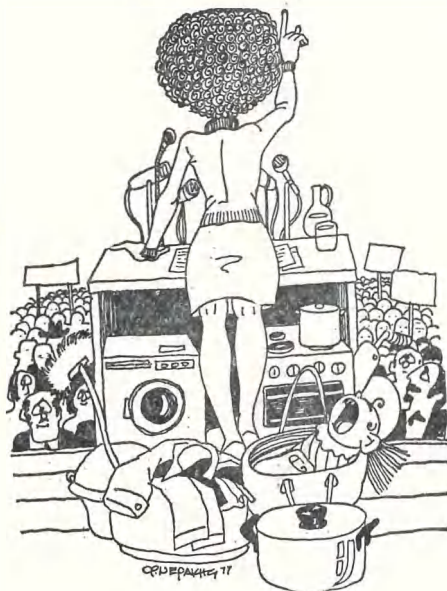
Καὶ γιὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, ἔχουν γίνει, ὄχι μιὰ φορὰ ἀλλὰ πολλές. Σὰν πιὸ πρόσφατο παράδειγμα, παραθέτω ἐδῶ τὶς ἀπαντήσεις ποῦ μοῦ ἔδωσαν πέντε ἐκπρόσωποι ἰσάριθμων πολιτικῶν κομμάτων, ὅταν στὶς 22.9.77 τοὺς ρώτησα γιὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στοὺς ἐφετεινοὺς συνδυασμούς. «Θὰ ἐπιδιώξει τὸ κόμμα σας νὰ συμπεριλάβει γυναῖκες στὰ ψηφοδέλτιά του στὶς 20 Νοεμβρίου καὶ γιὰ ποιοὺς ἰδιαίτερους λόγους;» ἦταν ἡ ἐρώτηση. Καὶ νὰ οἱ ἀπαντήσεις:

— Ἡ γυναίκα παίζει σημαντικὸ ρόλο στὴ σημερινὴ κοινωνία. Ὅταν μιλοῦμε γιὰ ἐξίσωση φύλων δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ παραβλέψουμε τὴν πολιτικὴ, ποῦ ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε εἶναι ἐκείνη ποῦ χαράζει τὰ πλαίσια μιᾶς κοινωνίας. Οἱ γυναῖκες ψηφίζουν καὶ ψηφίζονται χωρὶς νὰ θεωροῦνται κατώτερες ἀπὸ τοὺς ἄνδρες. Τὴν ἀξία τῆς γυναίκας τὴ μαρτυράει ἡ ἐπίδοσή της σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις, ἀκόμα καὶ στὴν πολιτικὴ (Ε.ΔΗ.Κ.).

— Ἀσφαλῶς θὰ συμπεριλάβουμε γυναῖκες στοὺς ὑποψηφίους μας. Ὅχι μόνο γιατί οἱ γυναῖκες ἀποτελοῦν τὸ 50% τοῦ πληθυσμοῦ. Αὐτὸ ποῦ ἔχει σημασία εἶναι ὅτι παρ' ὅλο ποῦ οἱ μέχρι σήμερα συντηρητικὲς κυβερνήσεις ἐπιμένουν νὰ κρατᾶνε τὶς γυναῖκες σὲ μειονεκτικὴ θέση, μὲ περιορισμένα δικαιώματα, αὐτὲς ἔχουν ἀποδείξει μὲ τοὺς ἀγῶνες καὶ τὴ συγκεκριμένη δράση τους πὼς εἶναι

ἀναμφισβήτητα ἄξιες γιὰ ν' ἀναλάβουν ἀκέραιες τὶς εὐθύνες τους στὴ διακυβέρνηση τοῦ τόπου, ὅπως ἄλλωστε καὶ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς δράσης (Κ.Κ.ἔσ.).

— Ναὶ στὴ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στοὺς συνδυασμούς μας. Γιατὶ πρέπει τὸ γυναικεῖο φύλο νὰ ἐκπροσωπεῖται καὶ στὴ Βουλὴ. Ἡ συμβολὴ τῆς γυναίκας στὴν πολιτικὴ καὶ στὴν κοινωνικὴ ζωὴ εἶναι ἀπαραίτητη. Τὸ

Ψηφίστε γυναῖκες!

ποσοστὸ τους βέβαια στὴν πολιτικὴ εἶναι μικρὸ, ἀλλὰ αὐτὸ συμβαίνει παντοῦ (Ν.Δ.).

— Τὸ κόμμα μας πιστεύει στὴν ἰσότητά τῶν φύλων. Καὶ ὄχι μόνο θὰ συμπεριλάβει γυναῖκες, ἀλλὰ θὰ ἐπιδιώξει νὰ συμπεριλάβει ὅσο τὸ δυνατό περισσότερες. Βλέπουμε τὴν ἀνάγκη γιὰ ἐξίσωση καὶ πιστεύουμε ὅτι ἡ προβολὴ τῆς γυναίκας σὲ ὀρισμένα ἀξιώματα θὰ βοηθήσει ἰδιαίτερα τὸν τόπο (Κόμμα Σοσιαλιστικῆς Πρωτοβουλίας).

— Ἀναμφισβήτητα θὰ συμπεριλάβουμε καὶ γυναῖκες. Τὸ κόμμα μας ἄλλωστε εἶναι τὸ μόνο κόμμα ποῦ ὄχι μόνο συμπεριλαμβάνει

ἀλλὰ καὶ τοποθετεῖ τὴ γυναῖκα σὲ πραγμα-
τική ἰσοτιμία μὲ τὸν ἄνδρα. Καὶ στὸ Κοι-
νοβούλιο λοιπὸν ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ ἔχει
ἴση συμμετοχὴ (Κ.Κ.ἔξ.).

— Τὸ κόμμα μας, ποὺ πιστεύει στὴ ριζι-
κὴ ἀλλαγὴ τῆς κοινωνίας μας δὲν μπορεῖ
παρὰ νὰ πιστεύει καὶ στὴν οὐσιαστικὴ συμ-
μετοχὴ τῆς γυναίκας στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς
χώρας. Κι' αὐτὸ γιατί ἓνα κόμμα δὲν μπο-
ρεῖ νὰ εἶναι πλατεῖα μαζικὸ, χωρὶς τὴν πλα-
τεῖα συμμετοχὴ τῆς γυναίκας... Δίνουμε
τὴ δυνατότητα στὶς γυναῖκες ν' ἀσχοληθοῦν
καὶ νὰ ἐπηρεάσουν τὶς πολιτικὲς ὑποθέσεις
τοῦ κράτους ἀλλὰ καὶ ν' ἀγωνισθοῦν πρὸς ἀ-
ποφασιστικὰ γιὰ τὴν πρόωθησις κι' ἐπιβολὴ
τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἰσοτιμίας ἀν-
δρῶν καὶ γυναικῶν (ΠΑ.Σ.Ο.Κ.).

Σίγουρα, ὅλα τούτα εἶναι λόγια καλο-
προαίρετα. Ἄλλὰ τὶ θὰ πείραζε νὰ ἦταν λίγο
πιὸ πηγαῖα, λιγότερο... πῶς νὰ τὸ ποῦμε—
καταθεκτικὰ, ἓνα πιὸ ἐγκάρδιο, πιὸ ζεστὸ
κάλεσμα γιὰ συνεργασία καὶ συμμετοχὴ;
Δὲ θὰ πείραζε καθόλου. Θὰ ὠφελοῦσε μάλι-
στα πολὺ.

Ἄλλὰ βέβαια εἶναι καὶ τὸ ἄλλο. Πῶς νὰ
θελήσουν πραγματικὰ τὰ κόμματα τὶς γυναί-
κες στοὺς συνδυασμούς τους, σὲ μιὰ χώρα
ὅπου οἱ ἄνδρες —ὄλοι οἱ ἄνδρες, ἀκόμα κι'
ἐκεῖνοι ποὺ μοιράζουν τὸν ἐλεύθερο χρόνο τους
ἀνάμεσα στὸ γήπεδο καὶ στὸ καφενεῖο— μι-
λοῦν σὰν ἀπόφοιτοι τῆς *Ecole Nationale d'*

Administration («πολιτικὸ πανεπιστήμιο»,
εἶπε κάποιος τὸ καφενεῖο) καὶ ὅπου ἡ γυναί-
κα, συγκριτικὰ, «δὲν εἶναι», ὅπως συνθήθως
εὐγενικὰ λέγεται «τόσο καλὰ πολιτικὰ ἐνημε-
ρωμένη»; Οἱ πολιτικοὶ τῆς ἀναγνωρίζουν βέ-
βαια πάντοτε ὅτι, ἡ καήμενη, στὴν πόλη δὲν
ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ ἐνημερωθεῖ σωστὰ κι'
ὅσο γιὰ τὰ χωριά, ποὺ συγκεντρώνουν καὶ
τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, ἔ, ἐκεῖ,
πιά, ἂν καὶ πρωταγωνίστρια τῆς οἰκιακῆς
οἰκονομίας καὶ πρόσωπο ἀπ' ὅλους σεβαστό,
πῶς νὰ προλάβει τὴν πολιτικὴ ἐνημέρωσις;
Ἔχει νὰ τσαπίσει, νὰ φυτέψει, νὰ ξεχορτα-
ριάσει, νὰ σπεῖρει, νὰ λιπάνει, νὰ ὀργώσει,
νὰ θερίσει, νὰ λιχνίσει, νὰ τρυγίσει, ν' ἀλέ-
σει, νὰ ζυμώσει, νὰ φουρνίσει, νὰ βοσκήσει
τὰ ζῶα, νὰ καθαρίσει τὰ κοτέτσια, νὰ πλύ-
νει, νὰ μαζέψει ξύλα, νὰ μαντάρει κ.ο.κ. Στὸ
«πολιτικὸ πανεπιστήμιο», φυσικὰ, δὲν συ-
χνάζει. Καὶ εἶναι ζήτημα ἂν προλαβαίνει,
μὲ τὸ μογεῖρεμα καὶ τὸ σερβίρισμα, νὰ κα-
θίσει στὸ τραπέζι γιὰ ν' ἀκούσει ἀπὸ ἓνα
ἄλλο πιὸ «ἐνημερωμένο» ἄτομο τῆς οἰκογέ-
νειάς της μιὰ εἶδησις ἢ ποιὸς εἶναι ποιὸς
στὴν πολιτικὴ.

Τὸ τροπάρι τῆς λύτησις γιὰ τὴν ἀγρότισ-
σα καὶ τῆς συγκατάθεσις γιὰ τὴν «ἔλλειψη
πολιτικῆς κατατόπισις» τῆς γυναίκας, γενι-
κότερα, εἶναι τόσο παλιό, ὅσο καὶ τὸ τετρά-
γωνο, πρακτικὸ γυναικεῖο μυαλό, ποὺ μένει
ἀκαλλιέργητο καὶ ἀνεκμετάλλευτο.

ΦΡΙΝΤΑ ΜΠΙΟΥΜΠΙ

